

PSYKOLOGBRIST Vem som helst kan någon gång under livet drabbas av en depression, ångest eller annan psykisk ohälsa. Men 70 procent av Sveriges vårdcentraler, som ska vara första linjens sjukvård, har varken psykolog anställd eller vårdavtal med privatpraktiserande psykolog. Det visar en färsk kartläggning av landets vårdcentraler, skriver Psykologförbundets ordförande **Lars Ahlin**.

”Anställ fler psykologer”

Upprepade studier visar att en tredjedel av patienterna som söker hjälp på vårdcentralen har problem relaterade till psykisk ohälsa som exempelvis depression. Detta är vårt lands största folkhälsoproblem och det finns tydliga riktlinjer om vad som behöver göras (Socialstyrelsens riktlinjer för depressionssjukdom och ångestsyndrom). Ändå står man, från samhällets sida, fortfarande och tvekar. Människors psykiska ohälsa tas inte på samma allvar som fysiska sjukdomar.

Psykologförbundet har kartlagt tillgången till psykologer på landets cirka 930 vårdcentraler. Kartläggningen gjordes med hjälp av telefonintervjuer under fyra veckor i maj-juni 2009 och gäller varje vårdcentral i landet med några få undantag.

Vi kan konstatera att sju av tio av landets vårdcentraler saknar en anställd psykolog vid vårdcentralen och att bara 4 procent har avtal med privatpraktiserande psykologer till vilka de kan remittera patienter. Det här är särskilt oroande med tanke på att 70 procent av personer med depression vänder sig till primärvården. Vilken hjälp får de då?

Skillnaderna mellan de olika landstingen är stora. Gotland får väl godkänt som enda landsting/kommun som har anställd psykolog på alla vårdcentraler. Andra landsting som ligger bra till i vår kartläggning är Uppsala och Kalmar där 93 respektive 83 procent av vårdcentralerna har en psykolog anställd.

I Dalarna finns inte någon vårdcentral som har anställda psykologer eller vårdavtal. Andra exempel på landsting som får underkänt är Örebro som uppger att de inte har någon psykolog anställd på vårdcentralerna och Östergötland där endast

Vårdcentralerna erbjuder i dag inte den psykologiska behandling som patienterna söker och har behov av, menar Psykologförbundets ordförande Lars Ahlin efter förbundets kartläggning av landets vårdcentraler.

FOTO: INGVAR KARMHED

3 procent av vårdcentralerna har en anställd psykolog. I Stockholm saknar tre av fyra vårdcentraler en anställd psykolog, enligt undersökningen.

Socialstyrelsen fastslår i de nationella riktlinjerna att behandling vid lindrig till måttlig depression och ångest i första hand ska vara psykologisk behandling. Och patienternas val av vårdgivare sammanfaller med landstingens önskemål om vart personer med psykisk ohälsa ska vända sig, nämligen vårdcentralerna.

Nästan varannan tillfrågad (46 procent) vill i första hand vända sig till just vårdcentralen för att

få hjälp vid depression, ångest eller annan livskris, enligt en opinionsundersökning som Sveriges psykologförbund nyligen låtit göra (Novus Opinion, mars 2009). 24 procent vill gå till privatpraktiserande psykolog. Att psykologisk behandling ska subventioneras av skattemedel tycker de flesta (85 procent av samtliga tillfrågade).

Men utebliven vård för den enskilde verkar vara en realitet. Vårdcentralerna erbjuder i dag inte den psykologiska behandling som patienterna söker och har behov av. Psykologer, den yrkesgrupp som är specialist på psyko-

logisk behandling och psykisk ohälsa, lyser där med sin frånvaro. Det finns en allmänt utbredd missuppfattning att brist på psykologer är en orsak till att behandling inte erbjuds. Men så är inte fallet. En nygjord enkätundersökning från Psykologförbundet visar att de privatpraktiserande psykologerna har kapacitet att ta emot 44 000 fler patienter på ett år, försiktigt räknat.

Men psykisk ohälsa verkar vara en klassfråga. Närmare nio av tio privatpraktiserande psykologer uppger i samma undersökning att de ofta eller ibland måste

säga nej till personer som har tydligt behov av psykologisk behandling men som inte själva kan betala för den.

Endast en femtedel av de insatser som de privatpraktiserande psykologerna ger bekostas av landstinget, resten betalas i de flesta fall av den enskilde men också av försäkringsbolag och arbetsgivare. Skulle vi acceptera detta avseende någon annan folksjukdom?

Senast den 1 januari 2010 ska alla Sveriges landsting övergå till ett världsvalssystem i primärvården. Syftet med reformen är att öka patienternas valfrihet och underlätta för vårdgivare att etablera sig i primärvården med offentlig ersättning.

Det enskilda landstinget beslutar själv vilken behandling som ska ingå i det så kallade basutbudet. Vi förväntar oss nu att landstingen tillhandahåller den behandling mot måttlig depression samt ångest som Socialstyrelsen rekommenderar.

För att kunna erbjuda en vård på lika villkor och efter behov behöver samtliga av landets vårdcentraler kunna erbjuda besök och behandling hos psykolog. Låt psykolog ingå i basutbudet. Anställ fler psykologer på vårdcentralerna. Ge fler psykologer vårdavtal.

LARS AHLIN
Förbundsordförande
Sveriges
psykologförbund

FOTO: SCANPIX

SvD.se

Bör vårdcentralerna ha psykologer anställda? Diskutera artikeln.
• svd.se/brannpunkt

REPLIK | Avregleringen av fjärrvärmemarknaden

Börja med att sänka era egna priser

I en artikel på SvD Brännpunkt 13/6 argumenterar företrädare för E.ON värme, Vattenfall Heat Nordic och Fastighetsägarna Stockholm för avreglering av fjärrvärmemarknaden och öppnandet av fjärrvärmenäten för andra aktörer än ägarna av näten. Tron är att detta skulle leda till lägre fjärrvärmepriser för slutkunderna fastighetsägarna.

Samtidigt finns det kritiker av elmarknadens avreglering och dess prissättning som menar att just uppdelningen mellan produktion (med bra vinstnivå), elnät (med hygglig vinstnivå) och elförsäljning (med dålig vinstnivå) inneburit att kunden endast

när försäljningsledet och inte kan påverka prissättningen i de andra leden.

De stora energiföretagen som nu förespråkar öppnandet av fjärrvärmenäten och anser att detta leder till lägre priser kan ju börja med att sänka priserna på de orter där man redan kontrollerar näten.

För att investeringar i fjärrvärmesystem skall komma till stånd måste investeraren ha ekonomisk överblick över hela kedjan från produktion till försäljning. Det innebär att ingen skulle investera i bara en del av leveranskedjan som exempelvis fjärrvärmenät

om man inte hade kontroll över produktionskostnaden eller hade kontakt med slutkunden. De ekonomiska osäkerheterna skulle vara alldeles för stora.

Det har ibland hävdats att industriell spillvärme inte har utnyttjats till fullo för att fjärrvärmeföretagen inte har varit tillräckligt intresserade. Jag anser att detta är fel. Där förutsättningar har förelagat har också fjärrvärmeföretaget och den lokala industriproducenten kommit till en uppgörelse och spillvärmen har nyttiggjorts i fjärrvärmesystemen. Man har ofta byggt ganska långa ledningar som till exempel från Värö massabruk och Frövi

pappersbruk till existerande fjärrvärmenät.

Många av fjärrvärmeföretagen är kommunalt ägda och mycket lokala med olika förutsättningar beträffande värmeproduktion. De har ofta en nära dialog med lokala fastighetsägare och en ambition att ha en återhållsam och kostnadsbaserad prissättning istället för en marknadsbaserad. I praktiken är fjärrvärmen konkurrensutsatt vid fastighetens anslutningstillfälle och därefter har fastighetsägaren förtroende för att fjärrvärmeföretagen inte utnyttjar sin leveransposition i prissättningen.

Många är förvånade över att Stockholm har så höga fjärrvärmepriser eftersom stordriftsfördelarna där istället skulle möjliggöra låga priser.

Men prisnivån i Stockholm beror på fjärrvärmeföretagets avkastningskrav. Det är ju så att kommunalt ägda företag har lägre avkastningskrav och därmed lägre fjärrvärmepriser.

Jag tror det är en illusion att tro att tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten skulle leda till lägre fjärrvärmepriser när det är helt andra faktorer som avgör prissättningen.

MAGNUS GRILL